

Nepochopitelná smrt dítěte v pěstounské péči

V minulém zpravodaji jsme v článku „Podivná smrt dítěte v pěstounské péči“ (viz též <http://www.sood.cz/podivna-smrt-dite-te-v-pestounske-peci/>) informovali o úmrtí malého Liborka, který byl z rodinného Klokánku Dubí v listopadu 2012 spolu se svými dvěma sourozenci předán žadatelům o pěstounskou péči, i když se tomu velmi bránil. V té době mu byly čtyři roky a jeho sourozencům 3 a 1 rok. Pěstouni měli dvě vlastní děti ve věku 9 a 14 let. V letech 2013 a 2014 převzali ještě dvě několikaměsíční miminka, mladší sourozence Liborka.

Dne 17. 5. 2016 jsme podali k Vrchnímu státnímu zastupitelství v Praze podnět k přezkoumání postupu orgánů činných v trestním řízení s námitkou, že pěstouni nejsou stíháni, ačkoli podle informací médií by jejich jednání mělo být posouzeno přinejmenším jako trestné činy ublížení na zdraví s následkem smrti nebo neposkytnutí pomoci. Dne 25. 7. 2016 nám VSZ sdělilo, že dne 6. 5. 2016 rozhodl policejní orgán o odložení podezření ze spáchání trestného činu ublížení na zdraví podle § 146/1,2b,4 trestního zákoníku, a to z důvodu nezletilosti podezřelého, a že po právní moci tohoto rozhodnutí byl spis postoupen příslušnému policejnímu orgánu k prověření podezření ze spáchání trestného činu neposkytnutí pomoci podle § 150 trestního zákoníku ze strany pěstounů.

Dne 20. 9. 2016 vystoupili pěstouni Jiřina H. a Josef Z. v pořadu Očima Josefa Klímy. Mimo jiné uvedli, že šlo o tragickou náhodu při hádce a nvače mezi sourozenci, že byla chyba, když jim děti byly odebrány a sourozenci rozděleni a že v krajním případě měli být všichni sourozenci svěřeni do péče jejich příbuzných, manželů K. „Zapomněli“ však uvést následující skutečnosti, které vyšly najevo v průběhu opatrovníckého řízení, kdy žádali o vrácení všech čtyř sourozenců do své péče:

- Usměnení o odložení věci se uvádí, že dne 26. 8. 2015 v přesné neznámé době od 15.30 hodin do 17.00 hodin nezletilý (pozn.: dvanáctiletý) syn pěstounů po verbálním konfliktu, když přistihl poškozeného (pozn. sedmiletého) Liborka B., jak přebírá knihy v jeho skříni, poškozeného fyzicky napadl nejméně čtyřmi údery horní hranou pěsti levé ruky do temenní a spánkové krajiny, čímž mu způsobil zranění spočívající v poškození mozku a krční mchy, následně

provázené otokem mozku, přičemž nezletilý poškozený po transportu na oddělení JIP Masarykovy nemocnice v Ústí nad Labem dne 27. 8. 2015 v 02.55 hodin na následky zranění zemřel.

- Podle pitvění zprávy měl Liborek kromě poranění hlavy na končetinách i na trupu celkem 22 pohmožděnin – některé si sice mohl způsobit sám, ne všechny ale lze vysvětlit běžnými aktivitami. Bylo zjištěno i pohmoždění tenkého střeva, vzniklé působením tupého násilí větší intenzity vůči břichu.
- Pěstounka vypověděla, že dne 26. 8. 2015 odvezla kolem 14.00 hod. pěstouna do zaměstnání. Kolem 16. až 17. hodiny se Libor popral s jejím synem, měl pak červený otok pod okem, držel se za hlavu a říkal, že ho bolí hlava, také se pozvracel. Když to zjistila, odvezla ho do koupelny, kde ho omyla. Přitom se cukal, několikrát jí upadl na ruce nebo na záda. Protože se (čtyřletý) Jakub chtěl vykoupat, napustila vanu a nechala Libora i Jakuba samotné ve vaně se koupat. Když se vrátila do koupelny, viděla, že Libor plive vodu, pomohla mu z vany a odvedla ho na gauč. Libor byl studený, klepal se, říkal, že je unavený a chce se mu spát, třela mu ruce a snažila se ho probudit. Nezletilý ale nereagoval, pak se pokálel. Odesla ho tedy 2x do vany, aby se ve teplé vodě zahřál a aby ho umyla. Kolem 18.15 hod. volala pěstounovi do práce, aby přijel domů. Po příchodu pěstouna a jeho otce (asi za dvacet minut) se Libor trochu probíral, třikrát se pokálel a také zvracel, vždy ho šli umýt do koupelny, pak opět upadl do bezvědomí, poté zavolali záchranku.
- Podle záznamu Rychlé záchraně služby bylo oznámení přijato ve 20.43 hod., záchranka na místo přijela ve 20.51 hod. Nezletilý byl v bezvědomí s otevřenými očima, nereagoval na bolest ani na mluvené slovo. Pěstounka lékařovi sdělila, že nezletilý nereaguje od 19 hodin.
- Ohledně trestání nezletilých pěstounů uvedl, že někdy musí dělat dřepy nebo klečet, asi hodinu, Libor naposledy klečel o víkend.
- Pěstounka uvedla, že děti někdy posílají stát do kuchyně nebo na chodbu, asi 15 až 30 minut nebo musí dělat dřepy. Popřela, že by je nechávali za trest klečet.
- Ačkoli měli pěstouni svěřeno pět malých dětí (dvě nejmladší ve věku dva a jeden rok) a pobírali dávky pěstounské péče, oba chodili na protisměny do zaměstnání.
- Znalkyně z oboru psychologie i další odborníci uzavřeli, že agresivní chování syna pěstounů bylo do značné míry zapří-

činěno velkým tlakem a nároky, které na něj rodiče po přijetí tolika dětí vyvíjeli.

- Pěstouni si žádné pochybení nepřipouštějí.

Dne 19. 9. 2016 bylo zahájeno trestní stíhání obou pěstounů pro trestný čin neposkytnutí pomoci, proti čemuž oba podali stížnost. Okresní soud v Teplicích dne 23. 9. 2016 jejich návrh na vrácení dětí, stejně jako na svěřeni do péče jejich příbuzných, zamítl.

Poněkud zarážející je stanovisko paní ombudsmanky Šabatové. Podle jejího názoru obecní úřad pochybil, když podal návrh nařízení předběžného opatření o odebrání dětí z původní pěstounské rodiny, když navrhl rozdělení sourozenců a když nedostatečně podporoval kontakt dětí s původní pěstounskou rodinou. Podle veřejné ochrány práv mohly děti zůstat po dobu vyšetřování v péči někoho z členů širší rodiny pěstounů, na něž měly vazby.

Podle našeho názoru ale tento tragický případ vyvolává jiné otázky:

- Jak je možné, že sedmileté dítě bylo samá modřina, mělo poranění střeva, a pěstouni na to nepřišli nebo jim to bylo jedno?
- Jak je možné, že oba pěstouni při tolika malých dětech chodili do zaměstnání a péči o svěřené děti zřejmě v přílišné míře přenášeli na vlastní děti?
- Jak je možné, že prověřováním na pěstounskou péči prošly osoby, které několik hodin přilhlizely umírání svěřeného dítěte, a ve svém jednání neshledávají žádnou chybu?
- Jak je možné, že se děti svěřují poměrně často i osobám, které mají vysoké hypotéky a dokonce i několikamilionové exekuce?
- Jak je možné, že v posledních šesti letech podle oficiální statistiky MPSV vzrostl počet dětí týraných v náhradní rodinné péči téměř 4x (ze 17 v r. 2009 na 66 v r. 2015) a počet dětí zanedbávaných v náhradní rodinné péči dokonce víc než 7x (ze 45 v r. 2009 na 335 v r. 2015)?
- Není to tím, že stát ve snaze snížit počet dětí v zařízeních a v honbě za co největším počtem pěstounů rezignoval na jejich osobnostní kvality?
- Domnívá se snad tvůrčí nové koncepce péče o ohrožené děti, že to „dozrání“ vzdělávání a tzv. doprovázení pěstounů?

(dne 20. 10. 2016 publikováno na iDNES.cz na blogu Marie Vodičkové)

Matka oznámila zneužívání, přišla o děti

Na SOOD se koncem května 2016 obrátila zoufalá matka a uvedla, že její dva synové ve věku 4 a 6 let byli 27. dubna umístěni přímo ze školky a ze školky do ústavu a ona má s nimi zakázaný jakýkoli kontakt, a to proto, že děti odmítaly styk s otcem. V průběhu roku 2014 si všimla změny v chování u šestiletého syna i u tříletého Honzika. Starší Pěta se jí později svěřil s tím, co mu v noci dělá otec. Koncem roku 2014 se proto odhodlala ze společné domácnosti, otce o sdělení syna informovala a nabídla mu, že se s dětmi může stýkat, ale jen za její přítomnosti. Otec však za Péfou chodil tajně do školky, což chlapec dále stresovalo. Matka proto na doporučení psycholožky podala trestní oznámení pro podezření z pohlavního zneužívání.

Dvě psycholožky, dětská lékařka i dvě dětské psychiatry považovaly sdělení chlapce za věrohodné a doporučovaly nevystavovat ho traumatizujícím a stresovým situacím ani kontaktu s otcem. Policie případ odložila. V trestním řízení se totiž postupuje podle zásady „v pochybnostech ve prospěch vinika“. Z mezinárodních výzkumů vyplývá, že jen pět procent nahlášených případů pohlavního zneužívání je falešných, a to zpravidla u starších dětí. U nás se ale postupuje tak, jako by tento poměr byl obrácený. Matka v našem případě jednala přesně tak, jak jí ukládá zákon (§ 367 trestního zákoníku) – nejprve se pokusila přezkoumat další pohlavní zneužívání tím, že otci nabídla styk s dětmi za své přítomnosti, a teprve když otec syna kontaktoval i ve škole, podala trestní oznámení. U trestného činu pohlavního zneužívání (§ 187 TZ) je uložena povinnost přezkoumat jeho páčání, anebo věc oznámit (viz § 367 TZ).

Matka se poté na doporučení policie obrátila na soudní znalkyni z FN Plzeň Mgr. Petru Šumcovou, kterou si našla v seznamu znalců plzeňského krajského soudu. Ta ve svém znaleckém posudku dospěla k následujícím závěrům:

Nezletilý vykazuje známky, které se velmi často objevují u sexuálního zneužívání dětí. Vykazuje známky reakce na stres s výkyvy v době retraumatizace – vyšetřováním či kontaktem s otcem. Na základě všech zjištěných skutečností a rozložením situace docházím k odůvodněnému podezření, že porucha je zapříčiněna sexuálními zneužíváními otcem, a dále dochází k sekundární traumatizaci nezletilého při opakovaných vyšetřováních, a zejména pak při konfrontaci s nevěřícím postojem okolí.

Ve zprávě ústavní psycholožky ze dne 9. 5. 2016 se uvádí:

(Čtyřletý) Honzik se mlátí pěstími do hlavy, při jakémkoliv nepoho-

dě. Dle referencí tet se zhoršil v chování, je nejistý, byl dokonce velmi agresivní na další dítě v zařízení, které surově zkopal, kvůli tomu, že mu sebralo lizátko. Často pláče, při jakémkoliv nepohodě říká, že chce za maminkou. Vykríkne, že by potřeboval něco udělat, ale nemůže, protože nemá sílu. Je velmi stresovaný, nešťastný a emocionálně labilní. Emoce jsou však přehlévané, odpovídají aktuální stresové zátěži dítěte, které bylo izolováno od matky z pečujícího prostředí a zároveň ztratilo náhle všechny dosavadní silné emocionální vazby.

Petr je velmi uzavřený, kontakt s otcem navazuje velmi obtížně, při jeho příchodu se točí k němu zády, nepozdraví, nerozloučí se, když otec odchází. Provedena terapie s cílem pomoci Péťovi uvolnit nahromaděné emoce a zlepšit schopnost je komunikovat. Péťo velmi dobře spolupracoval, brzy se rozplakal a sdělil hluboké pocity nesvobody, strachu a lítosti. Obává se, že neumí „dávkovat pravdu“, aby jí nebylo moc a něco tím zlého nezpůsobil. Bojí se, že už maminku neuvidí. Má strach z toho, že mu nikdo nevěří. Obává se budoucnosti, neví, co s ním a bratrem bude, snaží se situaci porozumět a vyrovnat se s ní. Je zjevné, že jeho křehká psychika je vystavována zátěži, která může vážně ohrozit jeho další psychologický vývoj. Výrazně zadržává v řeči. Viděla jsem jej po týdnu a vnímám zhoršení jeho psychologického stavu. Otec jí vůbec nemluvil, všechny kladné emoce nalézá ve vzpomínkách na matku a na společné zážitky. Zcela se uzavírá do sebe, žádné emoce neprojevuje, pouze v úzkém individuálním kontaktu s psychologem vyjadřuje úzkost, strach mluvit pravdu, protože mu prý stejně nikdo nevěří a pak se může stát ještě něco horšího, a on je bezmocný.

V pátek 13. 5. se ve škole psychologicky zhroutil, byla přivolána teta, aby jej odvedla. Jen křoukal, nemluvil, jako zvířátko, a po příchodu do zařízení ihned usnul.

Honzík naopak verbalizuje svoje pocity bezmoci, opuštěnosti, zmatku a zoufalství. Bouchá se pěstími do hlavy, pláče, volá maminku. Je zoufalý, zmatený a cítí se opuštěný a slabý. Při dnešním pozorování dětí Honzik vykřikoval: „Já nejsem k ničemu, nikoho nemusím mít, ochráním se sám! Nemusím být s nikým, nemusím žít s nikým, nemusím žít! Mné je všechno šumák! S nikým se nebudu dohadovat! Je mi jedno, když umřu!“ Jednalo se o zcela neadekvátní reakci na drobný nepřijetí podnět (rozbité autíčko).

Oba chlapci opakovaně hovoří o imaginárních postavách „otravných Tomášů“, kteří je chodí otravovat a dráždit, poku-

šejí je a nedají jim pokoj. Dnes se to také opakovalo. Jedná se pravděpodobně o psychologický obranný mechanismus. Pozorují u Honzika nejen regresí ve vývoji (pomocí tet), časté sebepokazování (bouchání se pěstími do hlavy), únik do fantazie (otravní Tomášové), ale také volání o pomoc a snahu vyjádřit hlubokou míru zoufalství, které Honzik prožívá (myšlenky na smrt). Jedná se o extrémní zátěž křehké psychiky malého dítěte.

Ale ani zpráva ústavní psycholožky ani zprávy dalších šesti výše uvedených odborníků soudkyni Okresního soudu Plzeň – město Mgr. Dobroslavu Žídkovou neobměkčily. Vzala v úvahu pouze dva znalecké posudky zpracované soudem příbrámskými znalci (dr. Brůček, dr. Kopárková), kteří však s dětmi hovořili mnohem později, a navíc dětem zjevně nevěřili. Ústavní psycholožka byla z případu odvolána. Dne 2. 9. 2016 rozhodla soudkyně tak, že obě děti svědila do péče otce a matce stanovila asistovaný styk s nimi, a to 2x jednu hodinu týdně na orgánu sociálně-právní ochrany dětí pod dohledem sociální pracovnice. Ne hned, až od právní moci rozsudku. Jak známo, odvolací řízení trvá měsíce. Návrh matky na určení styku s dětmi ještě před právní mocí alespoň v tom rozsahu, jak určil rozsudek, soudkyně dne 19. 9. 2016 zamítla s odůvodněním, že nebylo prokázáno, že otec matce v kontaktu s dětmi brání.

Matka se proto pokusila dětem v bydlíšti otce předat nějaké obléčení a ovoce. Otec jí otevřel až na naléhání dětí a jak vyplývá z audionahrávky, po převzetí věcí ji mezi dvěma opakovaně vyháněl slovy „vypaďni nebo zavolám policii“. Když se matka snažila s dětmi mluvit, uhodil jí před ním do hlavy. Děti křičely „přestaň, maminka je hodná“ a dlouhé minuty pak za dveřmi křičely a plakaly. Podle informací od rodičů jiných dětí je Honzik ve škole smutný, Péťo je uzavřený do sebe, s nikým se nebaví (pozn.: jména dětí jsou zmešena).

Matce byla uložena pokuta ve výši 15 tisíc korun za to, že se s dětmi v době jejich umístění v ústavu při náhodném setkání přivítala. Navíc na nákladech řízení bude muset zaplatit polovinu znaleckého, které činí celkem cca sto tisíc korun.

Již v červenci jsme na tento případ upozornili MPSV, veřejnou ochránkyni práv, krajský úřad Plzeňského kraje i poslance a senátory sociálního výboru, bohužel pro děti se nic nezmenilo. Z našeho podnětu o případy informovala i FTV Prima a Novinky.cz, případ byl podrobněji zveřejněn i na iDNES.cz, na blogu Marie Vodičkové.